

Η αυτογνωσία υπό το φως της Θεογνωσίας

[Ορθοδοξία](#) / [Ηθική](#)

[Γεώργιος Ι. Μαντζαρίδης, Ομότιμος Καθηγητής Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ.](#)

Η σπουδαιότερη γνώση για τον άνθρωπο, γράφει ο Κλή-μης ο Αλεξανδρεύς, είναι η αυτογνωσία. Γιατί, αν γνωρίσει κά-ποιος τον εαυτό του, θα γνωρίσει τον Θεό, και γνωρίζοντας τον Θεό θα εξομοιωθεί με αυτόν^[1]. Και ο όσιος Ισαάκ ο Σύρος σημει-ώνει: Σε αυτόν που γνωρίζει τον εαυτό του παρέχεται η γνώση των πάντων^[2]. Συχνά όμως ο άνθρωπος αποφεύγει να γνωρίσει τον πραγματικό εαυτό του, τον φοβάται, και τοποθετεί στην θέση του κά-ποιο αυτοείδωλο που ανταποκρίνεται στην άλλο-τρι-ωμένη ύπαρξή του. Έτσι αποτυχαίνει όχι μόνο στην γνώση του εαυτού του άλ-λά και στην γνώση του Θεού. Πως όμως μπο-ρεϊ να αποφευχθεί η διπλή αυτή πλάνη;

Η περίοδος της Μεγάλης Τεσσαρακοστής που ανοίγεται μπροστά μας ως περίοδος περισυλλογής και μετανοίας παρέχει την καταλληλότερη ευκαιρία για να προσεγγίσουμε και να βελ-τιώσουμε την αυτογνωσία μας και την γνώση του Θεού. Θα μπο-ρούσαμε λοιπόν να απομακρυνθοῦμε κατά την πε-ρί-οδο αὐ-τὴν από το πνεύμα της καθημερινότητας και να συνδέσουμε τις συνηθισμένες ενασχολήσεις

μας με έναν σκοπό: Να γνω-ρί-σου-με καλύτερα τον Θεό και τον εαυτό μας. Ο σκοπός αυτός θα προσθέτει μια καινούργια διάσταση στις ποικίλες ένα-σχο-λή-σεις μας και θα πλουτίζει με νέο περιεχόμενο τις δραστηρι-ό-τη-τές μας. Έτσι οι ενέργειές μας θα προσλάβουν βαθύτερο νόημα και ένας νέος τρό-πος σκέψεως θα δημιουργηθεί μέσα μας.

Ο άγιος Σιλουανός αναφερόμενος στους τρόπους με τους οποίους σχετίζεται ο άνθρωπος με τον Θεό γράφει: «Άλλο εἶ-ναι να πιστεύεις ότι υπάρχει Θεός, και άλλο να γνωρίζεις τον Θεό... Ὑπάρ-χουν ψυχές που γνώρισαν τον Κύριο· υπάρχουν ψυ-χές που δεν Τον γνώρισαν, αλλά πιστεύουν· υπάρχουν όμως και άλλες, που ούτε Τον γνώρισαν ούτε πιστεύουν»^[3]. Ο ίδιος ο Χρι--στός στην επί του όρουσ ομιλία του λέει: «Μακάριοι οι κα-θαροὶ τη καρδιά, ὅτι αυτοὶ τον Θεόν ὄψονται»^[4]. «Και οι Ἄγιοι Ἀπό-στολοι κι ένα πλήθος ανθρώπων είδαν τον Κύριο κατά σάρκα, αλλά δεν Τον αναγνώρισαν ὅλοι ως Κύ-ριο. Πολλοὶ φι---λόσοφοι και επιστήμονες ἔφτασαν να πιστεύουν στην ὕπαρ-ξη του Θεού, αλλά δεν γνώρισαν τον Θεό. Και σε μένα, που εἶμαι γεμάτος αμαρτίες-σημειώνει ο ἅγιος Σιλουανός-δόθηκε ἀπό το Ἄγιο Πνεύμα να γνωρίσω ὅτι ο Ἰησοῦς Χριστός εἶναι Θεός»^[5].

Υπάρχουν λοιπόν άνθρωποι που βλέπουν τον Θεό και δεν τον αναγνωρίζουν. Άλλοι πάλι τον πιστεύουν, χωρίς να τον βλέπουν. Άλλοι ούτε τον βλέπουν ούτε τον

πιστεύουν, ενώ ἄλ-λοι τον βλέπουν και τον πιστεύουν. Ο Χριστός μακαρίζει αὐ-τούς που δεν τον είδαν και τον πίστεψαν: «Μακάριοι οι μη ἰδό-ν-τες και πιστεύσαντες»^[6]. Ο ἴδιος ο Σιλουανός κατά παράδοξο ἴ-σως τρό-πο χαρακτηρίζει ως μακαριότερους αυτούς που όχι μό-νο τον πίστεψαν, αλλά και τον είδαν^[7].

Ο Κύριος, γράφει ο ἅγιος Σιλουανός, αποκαλύπτεται στις ταπεινές ψυχές. Ο υπερήφανος ισχυρίζεται ότι θα γνωρίσει τα πάντα με τον νου και την επιστήμη του. Ο ἄνθρωπος όμως δεν είναι ικανός να προσεγγίσει και να γνωρίσει τον Θεό. Με τον φυ-σικὸ νου του μπορεί να γνωρίσει μόνο τα γήινα πράγματα, και αυτά εκ μέρους. Ο Θεός και όλα τα επουράνια γνωρίζονται με το Ἅγιο Πνεῦμα^[8].

Η θεογνωσία δεν αποτελεί θεωρητική υπόθεση, ἀλ-λὰ ὑ-παρ-ξιακὸ γεγονός· είναι καρπὸς προσωπικής κοινωνίας και ἐ-νώ-σεως του ἀνθρώπου με τον Θεό· καρπὸς κοινωνίας «εν τη υπάρξει». Ὅπως και ἀντιθέτως ἡ ἀπουσία μιας τέ-τοιας κοι-νω-νί-ας φανερώνει ἀλλοτρίωση του ἀνθρώπου ἀπὸ τον Θεό· ἀπο-ξένωση και ἔμπρακτη ἀγνοιά του^[9]. Ο Μέγας Βασίλειος λέει: «Θε-οῦ ἀγνοια θά-να-τός ἐστι ψυχής»^[10]. Και ο ἅγιος Μάξιμος ο Ομολογητής γράφει ότι ἡ ἀλογη και ἀνόητη ἔξη της ἀγνοίας εἶ-ναι μητέρα ὅλων των κακῶν^[11].

Η ἄρση της ἀλλοτριώσεως αὐτῆς κατορθώνεται ἀπὸ τον ἄνθρωπο με την αὐτο-συγκέ-ντρωση και την ἀπόσπασή του ἀπὸ τις βιοτικές μέρι-μνες σε κα-τάσταση εσωτερικής και ἐξωτερι-κῆς ησυχίας. Η ἡ-συ-χία δεν αποτελεί αυτοσκοπὸ ἀλλά μέσο για την επίτευξη του σκοποῦ αὐτοῦ. Η βιβλική προτροπή «σχολά-σατε και γνώτε ὅτι ἐγὼ εἰμι ο Θεός»^[12], δεν οδηγεί μόνη της στην θεο-γνωσία. Ο Θε-ὸς γνωρίζεται με την τήρηση των ἐντολῶν του, που ἀπαιτεῖ την ἐνοποίηση και ἐνεργοποίηση του ἀνθρώ-που και προϋποθέτει την ἐπανάνωση του νου με την καρδιά του. Το ἔργο αὐτὸ δεν είναι εὐκόλο οὔτε ευχάριστο ἐξ ἀρχῆς για τον ἐκπεσόντα ἄνθρωπο.

Η τήρηση των ἐντολῶν του Θεοῦ μπο-ρεῖ να ἀρχίζει ως υποχρέωση ἀπέναντι στον Χριστό. Ὅταν ὅμως αὐτή γίνεται με φιλότιμο και ευγνωμοσύνη, με πόνο καρδιάς και κόπο για τον Χριστό, μετατρέπεται σε προσωπική σχέ-ση με αὐτόν, που είναι ἡ ουσία κάθε ἀρετῆς: «Εἰ γὰρ οὐσία της ἐν ἐκάστῳ ἀρετῆς ο εἰς ὑπάρχειν Λόγος του Θεοῦ μη ἀμφιβέβληται – οὐσία γὰρ πασῶν των ἀρετῶν αὐτός ἐστιν ο Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός...–πᾶς δηλονότι ἄνθρωπος ἀρετῆς καθ'ἕξιν παγίαν μετέχων ἀναμ-φηρίστως Θεοῦ μετέχει της οὐσίας των ἀρετῶν»^[13].

Ὅλοι οι Ἀπόστολοι και οι Πατέ-ρες της Ἐκ-κλη-σί-ας ποτέ δεν πρόταξαν την ησυχία σε βάρος της τηρήσεως των ἐντο-λῶν^[14]. Ἄλ-λὰ και ποτέ δεν μαθαίνει ο ἄνθρωπος την δύναμη του Θεοῦ «εν ἀναπαύσει και πλατυσμῷ» οὔτε ἀντιλαμβάνεται αἰ-σθητῶς την ἐνέργειά του, παρά μόνο σε τόπο ησυχίας, ἔρημο

και ά-παλλαγμένο από θορύβους και κοσμικούς περισπα-σμούς^[15]. Τέλος η γνώση του Θεού δεν πραγματοποιείται ως μο-νο--μερής πράξη του Θεού, αλλά απαιτεί και την ελεύθερη άντα-πόκριση του άν-θρώπου.

Ο όσιος Συμεών ο Νέος Θεολόγος επισημαίνει ότι ο άν-θρωπος γίνεται μέτοχος της αληθινής ζωής με την κατά πρό-θε-ση αποδοχή του θανάτου· «διά θανάτου γαρ του κατά πρόθεσιν ωκονόμησεν ο Θεός την ζωήν λαμβάνειν ημάς την αιώνιον». Και προσθέτει επιγραμματικώς: «Θάνε και ζήση. Ου βούλει; Και ιδού συ νεκρός»^[16]. Ο «κατά πρόθεση» θάνατος μπορεί να εἶ-ναι το μαρτύριο ή η ισόβια ασκητική ζωή.

Ο Χριστός φανέρωσε στον κόσμο την Βα-σιλεία του Θεού. Δεν είναι ο Προφήτης της ελεύσεως των έσχά-των, αλλά η πα-ρουσία των εσχάτων μέσα στην ιστορία. Η ένσαρκη παρου-σία του Χριστού δεν ύπο-δη-λώνει απλώς την Βασιλεία του Θεού, αλλά την εισάγει μέσα στον κόσμο και την ιστορία. Και η κα-τὰ πρό-θεση επιλογή της χριστιανικής ζωής από τον άνθρωπο πραγ-ματοποιεῖται με την έμπρακτη άπο-δέ-σμευ-σή του από την κοσμική ζωή και την οικείωση της θειας ζωής. Στον όσιο Ισαάκ τον Σύρο υπάρχει η ευχή: «Κύριε, αξίωσόν με μισήσαι την ζω-ήν μου διά

την ζωήν την εν σοι»^[17].

Η χριστιανική ζωή περνάει μέσα από τον θάνατο του άν-θρώπου, πράγμα που υποδηλώνεται ήδη με το βάπτισμα. Η πεμπτουσία της χριστιανικής ζωής είναι η τα-πεί-νωση. Και η κι-νητήρια δύναμή της είναι η πνευματική χαρά, ο Ξν--θεος έρωτας. Ο Χριστός μετά από τον εκούσιο θάνατο και την ανάστασή του κληροδότησε στους πιστούς, στα μέλη της Εκκλησίας του, την διαρκή παρουσία του και την αναφαίρετη χαρά: «Πάλιν δε ὄψο-μαι υμάς και χαρήσεται υμών η καρδία, και την χαράν υμών ουδείς αίρει αφ' υμών»^[18]. Η αναφαίρετη αυτή χαρά πα-ρέ-χεται στους πιστούς με την επανεμφάνιση του δοξασμένου Χρι-στοῦ όχι μόνο κατά τον μέλλοντα αλλά ως αρραβώνας και κα-τὰ τον παρόντα αιώνα.

Πρωταρχική αρετή για την μετοχή στην Βασιλεία του Θε-οῦ είναι η ταπείνωση: «Μακάριοι οι πτωχοί τω πνεύματι, ότι αὐ---τῶν εστιν η βασιλεία των ουρανῶν»^[19]. Ταπείνωση δεν είναι η ψυχολογική συστολή και αὐτο-μεμψία, αλλά η τέλεια αὐταπάρ-νηση. Η ταπείνωση οικοδομείται με την ἀπε-ξάρτηση από την κακή φιλαυτία και την πλήρη αυτοεγκατάλειψη και ἔμπι-στο-σύνη στην πρόνοια του Θεού. Το βάθος της ταπεινώσεως είναι η τελειότης^[20].

[page_end]

Χωρίς την ταπείνωση δεν είναι δυνατό να υπάρξει και να καλλιεργηθεί καμία χριστιανική αρετή. Γι'αυτό ο Χριστός ἀρ-χί-ζει τους Μακα-ρισμούς του με τον μακαρισμό των ταπεινῶν. Πρέ-πει να προηγείται η ταπεινή προ-αίρεση, για να αποκτηθεί η πραγματική αρετή. Με την αρετή καθαρίζει ο άνθρωπος την καρ--διά του, ειρηνεύει και γίνεται απλός και διαφανής· γίνεται χριστοειδής. Αυτό βέβαια απαιτεί έντονο πνευματικό αγώνα. Έτσι προ-σεγγίζει την θεια αγιότητα, γνωρίζεται από τον Θεό και γνω-ρίζει τον Θεό όχι θεωρητικά αλλά εμπειρικά^[21].

Κάθε χριστιανική αρετή είναι καρπός αγάπης και θυσί-ας· είναι ένας σταυρός^[22]. Και η χριστιανική ζωή στην τελειότητά της είναι ένας κα-θημερινός θάνατος. «Καθ' ημέραν ἀποθνή-σκω», έγραφε ο Απόστολος Παύλος στους Κορινθίους^[23]. Και ο όσιος Σω-φρόνιος λέει ότι χριστιανικά δεν μπορεί ο άνθρωπος να ζει, μπο--ρεῖ μόνο να πεθαίνει. Ο Χρι-στός δεν θέλησε να ζουν οι πι-στοῖ με άνεση κατά την επίγεια ζωή τους, γιατί γνωρίζει ότι δεν είναι δυνατό να παραμείνουν στην ἀγά-πη του, όταν ἀνα--παύονται σωμα-τικά^[24]. Τον καιρό της ἀνα-παύσεως τον κρά-τη-σε για τον μέλ-λοντα αιώνα. Γι'αυτό, ὅ-σοι πιστεύουν στον Κύ-ριο δεν επιθυμούν την ανάπαυση και την απαλλαγή από τις θλί-ψεις, αν και τους παρέχεται κατά και-ροὺς μυστικῶς παρη-γο-ρία πνευματική^[25].

Η ζωή του χριστιανού τρέφεται με την αναφαίρετη χαρά που έφερε ο Χριστός στον

κόσμο με τον θάνατο και την ανά-στασή του. Η τήρηση της εντολής της αγάπης που αγκαλιάζει και τους εχθρούς συνεπάγεται την εκούσια αποδοχή του θά-νά-του, πράγμα το οποίο προσδίδει στην χριστιανική ζωή μαρ-τυ-ρικό χαρακτήρα. Ο θάνατος όμως αυτός είναι αναστάσιμος και χαροποιός, γιατί έχει λυτρωτικό χαρακτήρα· είναι συμμετοχή στον θάνατο και την ανάσταση του Χριστού. Και ο Χριστός τη-ρώντας την εντολή της αγάπης του Πατρός του και πορευ-ό-με-νος προς τον μαρτυρικό θάνατό του είπε στους Άποστό-λους: «Ταύτα λελάληκα υμίν ίνα η χαρά η εμή εν υμίν μείνη και η χα-ρά υμών πληρωθή»^[26].

Οι μαθητές του Χριστού λυπήθηκαν με την εξαγγελία του επικείμενου θανάτου του Διδασκάλου τους. Εκείνος όμως τους βεβαίωσε ότι θα επιστρέψει και θα παραμείνει διαπαντός μαζί τους χαροποιώντας τις καρδιές τους με αναφαίρετη χαρά^[27]. Η χαρά αυτή δεν εξαρτάται από ενδοκόσμους παράγοντες, αλλά έχει υπερκόσμια πηγή και παραμένει αδιατάρακτη στην ψυχή του χριστιανού. Και όταν η ψυχή μεθήσει από την χαρά αυτήν, τότε και το σώμα δεν αισθάνεται τις θλίψεις, γιατί συμμετέχει στην χαρά του πνεύματος^[28].

Η ζωή του χριστιανού κατά τον παρόντα αιώνα έχει σταυ-ροαναστάσιμο χαρακτήρα· συνυφαίνεται με τον πόνο και βι-ώνεται ως «χαρμολύπη». Όσο βαθύτερος είναι ο πό-νος του από την τήρηση της αγάπης του Θεού, τόσο έντο-νό-τερη είναι η χαρά του από αυτήν. Ο πόνος που κορυφώθηκε με την τήρηση της εντολής της θειας αγάπης στον Σταυρό του Χριστού καρπο-φορεί και την αναφαίρετη χαρά που παρέχεται στους μιμητές του.

Αφότου δημιούργησε ο Θεός τον άνθρωπο δεν κάνει τί-πο-τε γι'αὐτὸν χωρίς την συνεργία του. Το έργο της σω-τηρίας και ανακαινίσεως του κόσμου, ως το

κατεξοχήν έργο του Θεού για τον άνθρωπο, πραγματοποιείται με την συμμε-τοχή του σε αύ-τό. Έτσι ο άνθρωπος γίνεται συνδημιουργός του Θεού στο έρ--γο της σωτηρίας του. Και αυτό δεν πραγμα-το-ποιείται μόνο άτο-μικά, αλλά και συλλογικά μέσα στους κόλπους της Έκκλη-σίας. Κάθε χριστιανός καλείται να βαδίσει ως ένα βαθμό την οδό που βάδισε ο Χριστός κατά την επί γης παρουσία του. Το ίδιο ισχύει και για ολόκληρο το σώμα της Εκκλησίας. Έτσι ο Απόστολος Παύλος που υπέστη τα πά-ντα για την διάδοση του Ευαγγελίου γράφει: «Χαίρω εν τοις πα-θήμασί μου υπέρ υμών, και άντα-να-πληρῶ τα υστερήματα των θλίψεων του Χριστού εν τη σαρκί μου υπέρ του σώματος αυτού, ο εστιν η Εκκλησία»^[29].

Ο άνθρωπος δεν μπορεί να γνωρίσει πλήρως τον Θεό. Ο Θεός κατά παράδοξο τρόπο γνωρίζεται και ταυτόχρο-να πα-ρα-μένει άγνωστος στον άνθρωπο. Η θεογνωσία έχει δυνα-μικό χα-ρακτήρα· έρχεται ως καρπός της άπο-καλύψεως του Θε-οῦ προς τον άνθρωπο και παρουσιάζεται ανά-λογη προς την γνώ-ση του ανθρώπου από τον Θεό. Τηρώντας ο άνθρωπος τις θειες εντολές συγγενεύει με τον Θεό, αναγνωρίζεται από αυτόν, γί--νε-ται οικείος του. Αυτό δη-λώ---νεται επιγραμματικά με την άντι--στροφή του Άπο-στό-λου Παύ-λου: «Νυν δε γνόντες Θεόν, μᾶλ--λον δε γνω-σθέντες υπό Θε--οῦ»^[30]. Αντιθέτως, όσοι δεν τη-ροῦν τις εντολές, αποξενώνονται από τον Θεό και θα ακούσουν το «ουκ οίδα υμάς»^[31].

Ο Θεός, που παραμένει άγνω-στος κατά την ουσία του, γί-νε-ται γνωστός με τις ενέργειές του, οι οποίες άποκα-λύπτουν το ἦ--θος του και εξανθρωπίζουν τον άλ--λοτριωμένο άνθρωπο.Τὸ γνω-στὸν ἢ το «ληπτόν» του Θεού, όπως λέει ο άγιος Γρη---γόριος ο Θεολόγος, προσφέρεται στον άνθρωπο ως κίνητρο, για να προχωρήσει στην γνώση και την μίμηση του αρχετύπου του, δηλαδή προς την θέωση^[32]. Η θεογνωσία προκαλεί τον θαυ-μα-σμό και τον πό----θο για την εξομοίωση του ανθρώπου προς τον Θεό. Εξ άλλου η διαλεκτική που δημιουργείται με την επί-γνω-ση της ταυτόχρονης γνώσεως και αγνωσίας του Θεού προσ-δίδει δυ-ναμικό χαρακτήρα στην πνευματική ζωή του πιστού. Ο χρι-στιανὸς τοποθετείται στην προοπτική μιας ατελεύτητης προ-κο-πῆς που διεκδικεί ολόκληρη την ύπαρξή του και ὀλό-κλη-ρο τον χρόνο της ζωής του. Στην προοπτική αυτή δεν βρίσκει κα-μί-α θέση η ακηδία που παραλύει ιδιαίτερα τον άν-θρωπο της σύγ-χρονης κοι-νωνίας.

Η προοπτική αυτή συγκεντρώνει τον πιστό στον τελικό σκοπό της ζωής του, που βρίσκεται χαραγμένος στην ὑπο-στα--τική του αρχή. Η θεογνωσία καθίσταται μέτρο αυτογνωσίας. Δεν παραμένει ως θεωρητική γνώση, αλλά προσφέρεται και ως κα-νόνας ζωής. Οδηγεί στην εμβάθυνση της αυτογνωσίας, της ταπεινώσεως και της πραότη-τας. Γίνεται πρόγραμμα μιμή-σεως του Χριστού και αποστροφής του διαβόλου: «Επίγνωσις θε-ο-σε--βείας, επίγνωσις ταπεινώσεως και

πρα-ό-τη---τος. Ταπεί-νω-σις, Χρι-στοῦ μίμησις· έπαρσις δε και παρ-ρη-σία και αναίδεια, του διαβό-λου μίμημα»[\[33\]](#).

Ο «κατ' εικό-να και καθ' όμοίωσιν» Θεού πλασμένος άν-θρω-πος αποκτά με την θεογνωσία το τε-λειότερο μέτρο για την αποτίμηση και επί-γνωση του εαυτού του. Η αδιάφθορη φυσική κατάσταση του άν--θρώπου είναι να εικονίζει τον Θεό στην ύ-παρξή του. Η άμαρ-τί-α όμως του άν-θρώπου θολώνει αυτόν τον εξεικονισμό. Ο κα-θαρός έξεικο-νισμός του Θεού φανερώ-θη-κε στο αναμάρτητο πρόσωπο του Χριστού. Για να επανέλθει ο άν-θρωπος στην φυσική του κατά-σταση πρέπει να μετανοήσει. Και για να προχωρήσει στην μετάνοια, οφείλει προηγουμένως να γνωρίσει την κατάσταση στην οποία βρίσκεται. Αυτό γίνε-ται με τον αύτο-έλεγχό του με μέτρο τον αναμάρτητο Χριστό.

Αλλά και γενικότερα οι άλλοι συντελούν στον αύτο-έ-λεγ-χο και την αυτογνωσία του καθενός. Επισημαίνοντας ο Μέγας Βα-σίλειος τους κινδύνους της μοναστικής ζωής γράφει ότι η ά-που-σία των άλλων φαλκιδεύει την γνησιότητα των διαθέσεων και τον έλεγχο του ναρκισσισμού. Πως μπορεί να φανεί η τα-πει-νο-φρο-σύ-νη χωρίς την παρουσία των άλλων; Πως να καλ-λι-εργηθεϊ η εύ-σπλαγχνία χωρίς την κοινωνία με τους άλλους; Πως να άσκη-θεϊ η ανεκτικότητα, όταν δεν υπάρχει κανένας που να αντιστέκεται στο ατομικό θέλημα [\[34\]](#).

Ο αυτοέλεγχος αυτός κλονίζει το αυτοείδωλο του άν-θρώ-που. Διαλύει την αυταπάτη και τον ναρκισσισμό του. Άπο-κα-λύπτει την αθλιότητά του και τον ταπεινώνει. Και η τα-πεί-νωση αποτελεί πρό-σφορο έ-δαφος για το κτίσιμο του καινού εν Χρι-στῷ άν-θρώπου. Όταν ο άνθρωπος το-ποθετήσει στα βάθη της ψυχής του ως θε-μέλιο τον Χριστό, την περιτειχίσει με τις χρι-στι-α-νικές αρετές και την

επιστεγάσει με την θεογνωσία, κατα-σκευάζει τον κα-τάλληλο οίκο για την υποδοχή και την κοι-νωνία του Πνεύ-ματος. Έτσι η θεο-γνω-σία γίνεται θεμέλιο και μέ-τρο της πραγ-μα-τικής αὐτο-γνω-σίας και η αυτογνωσία συνυ-φαίνεται με την θεο-γνωσία. Αυτό όμως κατορθώνεται μόνο με ταπεινό φρόνημα.

Ο Χριστός είπε ότι, όποιος θέλει να είναι «πάντων πρῶ-τος», οφείλει να είναι «πάντων ἔσχατος και πάντων διάκο-νος»^[35]. Με τον αυτοέλεγχο, την αυτομεμψία, την μετάνοια και το ταπεινό φρόνημα ο πιστός καλλιεργεί βαθμηδόν στην καρ-διά του τις χριστοειδείς αρετές^[36], μέχρις ότου φτάσει «εις μέτρον ἡ-λικίας του πληρώμα-τος του Χριστού»^[37], δηλαδή στην τελει-ό-τη-τα, που ταυτίζεται με την αγιότητα. Αυτή συνοψίζει όλες τις ἄ-ρε-τὲς του Θεού και αποτελεί το ἀπο--κλει-στι-κὸ γνώ-ρισμα που τον διακρίνει από τον κόσμο. Και οι χρι-στι-ανοὶ καλούνται να γί-νουν ἄγι-οι κατά το πρότυπο του Τρι-α-δικοῦ Θεού: «Κατά τον κα-λέσαντα υμὰς ἅγιον και αυτοὶ ἅγιοι εν πά-ση αναστροφή γε-νή-θητε»^[38].

Η αγιότητα, γράφει ο πατήρ Δημήτριος Στανιλοάε, «μας κάνει να διακατε-χό-μα-στε από μια συστολή, ἄλλης τάξης από κάθε κοσμική συστολή, από ένα ρίγος πρωτόγνωρο σε σχέση με τις πραγματικότητες του κό-σμου, αναμεμιγμένο με το φόβο, τον τρόμο, την ντροπή για κά-θε τι που είναι ρυπαρό μέσα μας. Μπροστά σ' αυτή την προσω-πι-κὴ αγιότητα λες και αἰσθανό-μα-στε ἀκάλυπτοι σε ὅλη την αχρειότητα και τη γυμνότητά μας. Ταυ-τόχρονα ὅμως ἡ ἀγι-ό-τητα αὐτὴ μας ελκύει»^[39].

Το φοβερό και ελκυστικό μεγαλείο της θειας ἀγιό-τη-τας εμπνέει στον φιλότιμο χριστιανό απεριόριστο θαυμασμό, τα-πει--νο-φρο-σύνη και αυτομεμψία. Τον κάνει να αντιλαμβάνεται την μη-δα--μινότητά του, να συν-τρίβει το απατηλό αὐτο-εἰ-δωλό του, να μέμφεται τον εαυτό του για την ἀγνω-μο-σύνη και την ἀχα-ρι-στία του ἀπέναντι στον δημιουργό και ευεργέτη του και να ἀπο-στρέφεται τον εμφωλεύοντα στην ψυ-χή του ναρκισ-σισμό. Έτσι βοηθείται να εμβαθύνει στην αληθινή αὐτο-γνω-σία και να στραφεί προς τον Θεό με προσευχή μετα-νοίας και αὐ-το-μεμψίας. Και όταν τα λόγια της προσευχῆς του αδυνατούν να ἐκ-φράσουν το βάθος των αἰσθη-μά-των του, συμπληρώνονται με δάκρυα. Ο ὅλος ἄνθρωπος ἀνα-φέρεται στον Θεό και γίνεται χω--ρητικὸ σκεῦος της επισκέψεως του Πνεύματός του.

Παραπομπές:

[1]. Βλ.Κλήμεντος Αλεξανδρέως, Παιδαγωγός 3,1,1, PG 8,556A.

[2]. Βλ.Ίσαὰκ Σύρου, Λόγος 16, έκδ. Ι. Σπετσιέρη, Του οσίου πατρός ημών Ισαάκ του Σύρου τα ευρεθέντα ασκητικά,

Αθήναι 1895, σ. 58

[3]. Βλ. Αρχιμ. Σωφρονίου (Σαχάρωφ), *Ο άγιος Σιλουανός ο Αθωνίτης*, Ι. Μ. Τιμίου Προδρόμου, Έσσεξ Αγγλίας ¹⁰2003, σ. 429-431.

[4]. *Ματθ.* 5,8.

[5]. *Ό.π.*, σ. 429.

[6]. *Ίω.* 20,29.

[7]. Βλ. *Ο άγιος Σιλουανός ο Αθωνίτης*, σ. 446.

[8]. Βλ. Αρχιμ. Σωφρονίου (Σαχάρωφ), *Ο άγιος Σιλουανός ο Αθωνίτης*, σ. 431.

[9]. Βλ. Διονυσίου Αρεοπαγίτου, *Περί θειων ονομάτων* 7,4, PG 3,872D.

[10]. Μ. Βασιλείου, *Ομιλία* 13, 1, *Προτρεπτική εις το άγιον Βάπτισμα*, PG 31,424D.

[11]. Βλ. Μαξίμου Ομολογητού, *Προς Θαλάσσιον*, PG 90,301C.

[12]. *Ψαλμ.* 45,11.

[13]. Βλ. Μαξίμου Ομολογητού, *Περί αποριών*, PG 91,1081CD .

[14]. Συμεών Νέου Θεολόγου, *Ηθικά* 15, 153 -155, έκδ. J. Darrouzès, *Traitées Théolo-g-i-ques et Éthiques*, τόμ. 2, "Sources Chrétiennes" 129, σ. 454.

[15]. Βλ. Ισαάκ Σύρου, *Λόγος* 19, έκδ. Ι. Σπετσιέρη, *Του οσίου πατρός ημών Ισαάκ του Σύρου τα εύρε-θέντα ασκητικά*, Αθήναι 1895, σ. 73.

[16]. Συμεών Νέου Θεολόγου, *Ηθικά* 11, 46-48, έκδ. J. Darrouzès, *Traitées Théologiques et Éthiques*, τόμ. 2, "Sources Chrétiennes" 129, σ. 332.

[17]. Ισαάκ Σύρου, *Λόγος* 38, *ό.π.*, σ. 166.

[\[18\]](#). *Ιω.* 16,22-3.

[\[19\]](#). *Ματθ.* 5,3.

[\[20\]](#). Ισαάκ Σύρου, *Λόγος 81, ὄ.π., σ. 306.*

[\[21\]](#). Βλ. *Γαλ.* 4,9.

[\[22\]](#). Ισαάκ Σύρου, *Λόγος 19, ὄ.π., σ. 73.*

[\[23\]](#). *Β'Κορ.* 15,31.

[\[24\]](#). Ισαάκ Σύρου, *Λόγος 36, ὄ.π., σ. 159.*

[\[25\]](#). Ισαάκ Σύρου, *Λόγος 36, ὄ.π., σ. 158-9.*

[\[26\]](#). *Ίω.* 15,11.

[\[27\]](#). Βλ. *Ίω.* 16,22. Πρβλ. *Ματθ.* 28,20.

[\[28\]](#). Ισαάκ Σύρου, *Λόγος 73, ὄ.π., σ. 291.*

[\[29\]](#). *Κολ.* 1,24.

[\[30\]](#). *Γαλ.* 4,9.

[\[31\]](#). Βλ. *Ματθ.* 25,12. *Λουκ.* 13,25·27.

[\[32\]](#). Βλ. Γρηγορίου Θεολόγου, *Λόγος 38, εις τα Θεοφάνια 7, PG 36, 317.*

[\[33\]](#). Μ. Βασιλείου, *Λόγος ασκητικός Α', PG 31, 648B.*

[\[34\]](#). Μ. Βασιλείου, *Όροι κατά πλάτος Ζ, 3-4, PG 31, 932D-33A.*

[\[35\]](#). Βλ. *Μάρκ.* 9,35.

[\[36\]](#). Βλ. *Γαλ.* 4,19.

[\[37\]](#). Βλ. *Εφεσ.* 4,13.

[38]. *Α΄ Πέτ. 1,15. Πρβλ. Λευϊτ. 11,44.*

[39]. Δημητρίου Στανιλοάε, *Η περί Θεού Ορθόδοξη Χριστιανική διδασκαλία, εκδόσεις Αρμός, Αθήνα 2011, σ. 229-30.*

PERMANENTLY_REMOVED